

Matala vai kotitekoinen teknologia

Meidän on syytä pitää mielessä, että fossiilisen energian runsaus on valunut kaikkeen mitä meitä ympäröi ja mitä olemme. Matala teknologia jäi taakse silloin kun ihminen sai pääsyn lisäenergiaan ja varsinkin kun lisäenergia valjasti lisäenergiaa. Itse itseään ruokkiva energiasaannin vallankumous oli enemmän kuin uutta teknologiaa ja sen sovelluksia. Ajattelumme, asenteemme ja käytänteemme ovat saaneet muotoja, joita ei olisi, jos fossiilienergia ei olisi vapauttanut meitä oikeasta työstä ja ohjanneet meidät teollisen todellisuuden jatkeeksi.

Matala teknologia on aina välillä yritetty palauttaa käyttöön. Syyt ovat olleet ekologisia, kriisivalmiushenkisiä tai maalaisidylliin tähtääviä. Ajatus tuntuu sympaattiselta, sillä yksinkertaisempi teknologia on tutun oloista, helpommin tajuttavissa olevaa ja se siten antaa tunteen hallittavuudesta.

Puhuessamme matalan teknologian käyttöönotosta meidän ehdollistunut mielikuvituksemme näkee sen kaupanhyllässä korkean teknologian hyllyn vieressä. Markkinatalous kyllä keksii, että omavaraistelijalle sitä pitää myydä lupaus riippumattomuudesta. Sellainen ”matala teknologia” on vain epärehellinen tavanomaisen teollisuuden sivuvirta ja näköistuote. Matala teknologia ei palaa käyttöön kaupanhyllän, maaseutuhankkeiden tai rahatalouden kautta vaan siihen tarvitaan tarpeellisuutta.

Matala teknologia on pääasiassa sitä, mitä voi tehdä itse ja on tehty iät ja ajat alkutuotannossa ja vähän sen ylärakenteissakin. En tarvitse teräsvaijeritaljoja, jos osaan käyttää kiristysköyttä kapulan kanssa. Perinnetaidot pitivät matalan teknologian käytössä. Niiden väistyttyä unohtuivat myös vähäresurssiset kotikonstit.

Matala teknologia voi parhaimmillaan olla se teknologinen taso, jossa energiallinen hyöty maksaa takaisin energialliset panokset kokonaisvaltaisesti. Kokonaisvaltaisuuksien analyysivetoinen hahmottaminen on ihmisille edelleen ylivoimaisen vaikeaa. Sen sijaan fossiiliton käytäntö toden sanoo. Positiivinen energiatase oli lähtövaatimus kaikille teknologialle esiteollisena aikana. Niin oli pakko olla myös selviytymisen kannalta. Entisajan suljetumpi työyhteisö ei mahdollistanut resurssivuotojen siirtämistä kokemushorisontin taakse kuten nykyaikana.

Elivätkö ihmiset silloin tehottomuuksien kurjuutta? Omien vuosikymmeniä kestäneiden kokeilujen pohjalta sanoisin, että (hyvin) matala teknologia on erittäin toimivaa, kestäväää ja elämää helpottavaa. Jos entisajan ihmisillä on ollut kurjaa, se johtui vähemmän yksinkertaisesta elämästä kuin ympärillä vellovista sodista, heitä hallitsevista tyranneista ja puuttuvasta työrauhasta. Usein heidän elämänsä muuttui kurjemmaksi juuri käyttöön otetun uuden teknologian tai sen mukaan tuomien yhteiskunnallisten mullistuksien seurauksena.

Näin tuntuu olevan nytkin. Tämän hetken maailmanlaajuiseen räjähdysherkkyyteen liittyvät kaikki teknologiset saavutukset, joiden väkevyydellä ei ole rajoja ja joista ei ole historiallista kokemusta. Argumentti, miten paljon hyvää teknologia meille on antanut, menettää merkityksensä jos ydinaseita lasketaan silloistaan.

YK on todennut, ettei se pystynyt varmistamaan rauhaa maan päällä. Eikä se todennäköisesti pysty siihen tulevaisuudessakaan. Teknologinen pystyvyys ei ole ennakoivasti hallittavissa kuten haluaisimme sen nähdä. Teknologisiin uudistuksiin on aina helppo kytkeä lupauksia

paremmasta, koska ihmisaivot eivät näe tulevaisuuteen. Keksittyä ei saa pois mielestämme mutta ydinpommeja ei rakenneta ilman suurta infrastruktuuria. Siksi en näe mitään parempaa suitsimiskeinoa ihmiskulttuurin tuhoisuudelle kuin osallistumattomuus yhä isompien teknisten ja hallinnollisten kokonaisuuksien rakenteluun.

Jos lanseeraisin yhteiskunnallisen hätäohjelman, siihen sisältyisi kehoitus kaikenalaiseen omavaraisuuteen, tietotaidon systemaattiseen seulontaan sillä kriteerillä, ovatko ne sovellettavissa yksinkertaisissa olosuhteissa ja kiertäen kaukaa rahan. Tietotaidon vapaa saatavuus on vain kilpailuyhteiskunnan kauhistus. Oikeassa elämässä on parempi vaihtoehto minulle, että naapuri pärjää hyvin, kuin se että hän joutuisi kerjuulle.

Rakennemuutokseen kohti matala-teknologista ja hajautettua luontoa säästävää yhteiskuntaa ei tule löytymään minkäänlaista poliittista tahtoa. Tästä syystä en näe muuta vaihtoehtoa kuin ihmisten oma-aloitteinen elämänmuutos maaseutuelämän suuntaan. Siellä käytännön edellytykset matalalle teknologialle löytyisivät, koska maaseudulla riippuvaisuus korkeasta teknologiasta saa katketa. En halua olla sivaltamatta ylhäältä koordinoituihin hankkeisiin ja aikuiskasvatukseen, joiden tarkoitus on tuoda valistusta syrjäseuduille. Niiden tuloksien kuihtuminen on nähty lukemattomia kertoja heti sen jälkeen kun hankeraha on loppunut ja vetäjät ovat siirtyneet uusiin tehtäviin. Matala teknologia ja varteen otettava muutos tulevat vain elämällä niitä itse eikä ohjeistamalla toisia sellaiseen, mitä itsellä ei ole kokemusta.

Tämän hetkessä uudessa asevarustelukierteessä matala teknologia herättää kiinnostusta vain hätävarana. Esivallat ovat kulkusuuntaansa valinneet tavassa, miten he yrittävät estää eskalaatioiden etenemisen. Huomiomme kiinnittyy nyt pääosin sotilaallisiin seikkoihin ja silloin ollaan jo syvästi reaktiivisessa toimintatilassa eikä ekologisuudella ole juurikaan painoarvoa. Olen kuitenkin taipuvainen ajattelemaan, että henkisesti, toiminnallisesti ja teknologisesti hyvin itsellisesti toimiva yhteiskunta voi olla yhtä vaikeasti vallattavissa kuin raskaasti aseistettu.

Lasse Nordlund, 9.8.2024